

ÇANAKKALE VE GELİBOLU MUHAREBELERİ **- 3 KASIM 1914 : 10 OCAK 1916 -**

Yakın çağ siyasi ve askeri tarihinin iyi anlaşılması dünyanın şimdiki durumunu doğru değerlendirmemizde büyük yol göstericidir. Ulusların tarihlerindeki önemli dönüm noktaları ve bunların birbirleriyle ilişkileri dünya siyasetini ve diğer uluslararası etkinlikleri yönlendirmektedir. Bu nedenle, eğer toplumlara iyi tarih bilinci kazandırılabilirse buna dayanan, olduğunca tarafsız, değerlendirmelerle daha huzurlu bir dünya yaratmakta olumlu adımlar atılabilir.

Bize gelince; Türk ulusunun bireyleri olmakla, özellikle son iki yüz yıllık tarihimizi çok iyi anlamak, buna samimi duygularımızı da katarak günümüzü ve geleceğimizi aydınlık tutmayı başarmak yükümlülüğündeyiz... Bunun için yapmamız gereken , 1923 aydınlanmasını sağlayan Atatürkçü düşünce sistemini "Türk Rönesansı" olarak benimseyerek ve ondan önceki dönemi bu "Yeniden Doğuş" ile karşılaştırarak bir çok acı tarihsel gerçekleri görebilmek, böylece Atatürkçülüğün, cumhuriyetin değerlerini anlamak ve anlatabilmektir...

Mart 2006'da 91'inci yıldönümüne eriştiğimiz Çanakkale Savaşmaları (muharebeleri) zaferi de tarihimizdeki önemli dönüm noktalarından biridir ve o zamanki dünya siyasetini, büyük harbin (1. Dünya Harbi) gidişini geniş ölçüde etkilemiştir. "18 Mart Çanakkale Zaferi" olarak kutladığımız hareketin bu başlığı altında boğaz muharebelerini ve 25 Nisan 1915'de Gelibolu ve Biga yarımadalarına çıkarma ile başlayarak 8,5 ay süren kara savaşmalarını da toplamış ve bu tarihi hem denizden hem karadan yapılan tüm hareketin simgesi yapmış oluyoruz.

Büyük harbin görünür sebebi 28 Haziran 1914'de Avusturya/Macaristan veliahdı ve eşine Saraybosna'da yapılan suikast idi.

Avusturya/Macaristan İmp. 28 Temmuz 1914'de Sırbistan'a savaş ilan etti. Sonra 1 : 4 Ağustos arasında iki blok birbirine karşı harp haline geçtiler. (İtalya katılmadı, 10 Mayıs 1915'de itilaf grubunda yer aldı!...) zamanla Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve A.B.D.'nin katılımı ile çatışmalar tam bir dünya savaşı haline geldi...

Osmanlı İmp. uzun süren ittifak arayışları içerisinde savaşın başladığı günlerde, 2 ağustos 1914'de Almanya ile yaptığı bir gizli anlaşma ile üçlü ittifaka katıldı, üç ay sonra da, Kasım 1914 başında, Rus limanlarının bombardıman edilmesini takiben harbe girdi.

Osmanlı İmparatorluğu harpte olsa da olmasa da İngilizler için Çanakkale Boğazı çok önemli idi; Osmanlı Devleti'ni saf dışı ederek Rus ordularının yükünü azaltmak lazımdı. Yeni cephele açılmasını önleyerek

kuvvet tasarrufu sağlanmalıydı. Rusya'ya boğazlar yoluyla her türlü yardımda bulunulabilirdi. Ortadoğu petrol bölgeleri rahatça kontrol edilebilirdi. Süveyş Kanalı ve Hindistan yolu güvenlik içersinde bulunurdu. Almanların Güneye doğru yayılma ernellerine engel olunurdu. Balkan ülkelerine ve İtalya'ya itilaf grubunda yer almaları hususunda siyasi baskı yapılabilirdi. Böylece harp kısa zamanda sona erdirilebilirdi... Osmanlılar harbin dışında bulunmalıydı...

İlk bombardıman 3 Kasım 1914 de dört muharebe gemisi tarafından hem Rumeli hem de Anadolu yakalarına yapıldı ve epey hasar ve kayıplarımız oldu. 5 subay, 66 er şehit, 2 sb., 19 er yaralı ile 92 kişilik zayıtımız Çanakkale'de ilk kayıplarımızdır.

Üç buçuk aylık bir durgunluktan yararlanarak tabyalarda onarım yapıldı, mayın hatları kuvvetlendirildi.

İngilizlerin 61 gemisi ile 88 gemilik büyük bir filo kurulmuştu. Bunların 18'i (4 Fransız) muharebe gemisi idi. (25 Nisan 1915'de kara harekatı başladığı zaman 110 harp gemisi, 108 nakliye gemisi, 222 çıkarma aracı-teknesi kullanıldığını görüyoruz...)

19, 25, 26 Şubat 1915 tarihlerinde İngilizler şiddetli bombardımanlarını tekrarladılar mayın arama tarama çalışmalarına başladılar. 1 : 16 Mart arasında bombardımanlar aralıksız sürdü. Toplam 17 şehit ve 30 yaralımız oldu. Bataryalarımız kahramanca çaba gösterdiler ve nihayet 18 Mart'a geldik. Birleşik filo Türk tarafını yeterince ezdiğini kabul ederek esas geçiş hücumunu 18 Mart 1915'de yapmaya karar vermişti. Sabahın ilk aydınlığında ağır yolla boğaz girişine yaklaşan, HF. Kruvazör ve Destroyerlerle korunan 18 Muharebe gemisi (ağır filo) düzenlerini almaya başladı. Türk ağır toplarının menzilleri elvermediği için ateş açılmıyordu. Nihayet saat 10.30 da büyük ve arka arkaya gelen patlamalar ve infilaklarla başlayan Türk ağır topçusu ve Birleşik Donanma topçusu ateşleri birbirine karıştı. Gemiler yaklaştıkça Türk ateşleri artıyordu, menzil kısalığı nedeniyle bekleyen toplar şimdi seslerini çıkarıyorlardı. Başlıca 78 adet Türk topuna karşı Birleşik Donanma 280 top taşıyordu ve büyük, küçük hepsi seri ateşli idiler. Düşmanın sayıca, durumca çok açık üstünlüğü topçumuzun tüm özverisi ile, kahramanlığı ile, insan üstü gayretleriyle karşılanıyor, kimse ümitsizliğe kapılmıyordu. Anlatılacak pek çok kahramanlık menkıbesi vardır. Şimdi de düşmanı bir sürpriz bekliyordu. 7/8 Mart gecesi Nusrat Mayın gemisi tarafından Erenköy karşısına kıyıya hemen hemen paralel biçimde 100 m. ara ile dökülen 26 mayın üç düşman muharebe gemisinin batmasına yol açtı ve düşmanda şok yarattı. Batanlar Fransız Bouvet, İngiliz Irresistible ve Ocean zırhlıları idiler. Ayrıca dört zırhlı da ağır hasarla muharebe dışı edildi. (İngiliz Inflexible, Agamemnon ve Fransız Gaulois, Suffren.) 7 Muh. gemisinin saf dışı olması Amiral De Robeck'in harekatı durdurmasını gerektiriyordu. 18.30 da filo geri

çekilmeye başladı, galipler boğazın kahraman savunucuları idiler... Sadece donanmanın zorlaması ile Çanakkale Boğazi'nin geçilemeyeceği anlaşılmıştı, donanmanın zorlaması ile Çanakkale Boğazi'nin geçilemeyeceği anlaşılmıştı. Donanmanın desteğinde yapılacak kara hareketi zorunlu idi. Türk Genel Kurmayı da aynı kaniya ulaşarak bu bölgede derhal bir ordu kurulmasına karar verdi ve Alman Mareşali Liman Von Sanders komutanlığında 5'inci ordu teşkil edildi.

Kara hareketi 25 Nisan da başlayınca Seddülbahir'e İngilizler, onların doğusuna Fransızlar çıktılar. Donanmanın kudretli ateşleriyle desteklenmelerine rağmen karşılaştıkları Türk direnişi olağanüstü idi ve çıkanlara ağır kayıplar verdiriyordu. Burada 9'uncu tümenimize mensup piyadeler tarif edilemez kahramanlık destanları yaratıyorlardı yetmiş kişilik müfrezesiyle Yahya Çavuş bunlara bir simge olmuştur...

Kuzeyde Arıburnu'na çıkan "Anzac" lar kuvvetli bir direnişle karşılaşmadan Conkbayırı doğrultusunda ilerlediler. 5'inci Ordu'nun ihtiyatı olarak Bigalı Köyü Bölgesinde bulunan 19'uncu Tümenin Komutanı Kur. Yb. Mustafa Kemal Bey çıkarma konusunda ordudan emir almayınca durumu çok iyi değerlendirerek kendi inisiyatifiyle ve ihtiyatı emirsiz kullanma sorumluluğunu da üstlenerek 57'inci alayın ve bir dağ bataryasının başında Kocaçimen T. üzerinden ilerleyerek Conkbayırına yaklaşmakta olan Anzac'ların karşısına dikilir... İşte bu, Gelibolu Harekatı'nda lehimize ilk dönüm noktası olmuştur.

Yarımadanın batısı ve güneyinin savunmasından sorumlu 9'uncu Tümen K. Kur. Alb. Halil Sami Bey de çıkarma haberlerini alınca bir taburu Arıburnu'nda bulunan 27'nci alayını derhal o bölgeye sevkeder. Böylece iki Tümen K. birbirinden habersiz fakat en doğru kararlar kuvvetlerini Anzak'lar üzerine yönlendirerek tehlikeyi önlemişlerdir.

Seddülbahir ve Arıburnu çıkarmalarından sonra 6 Ağustos 1915'den itibaren İng. 9'uncu kolordusu Suvla Bölgesine çıkarıldı. Atatürk'ün Conkbayırı Bölgesindeki başarılı muharebeleri ile Anafartalar ve Arıburnu, 28 Aralık : 9 Ocak 1916 arasında Seddülbahir tahliye edildi. Sefer yenilgi ile bitmişti...

Çanakkale Muharebeleri sonucunda Osmanlı Devleti'nin Balkan Harbi'nde kaybolan itibarı yeniden kazanıldı. Türk ulusunun gücü ve dinamizmi tekrar görüldü. Rusya'ya yardım yolu açılmadı. 1917'de Bolşevik ihtilali ile Rusya harpten çekildi, Çarlık devrildi. İngiltere ve Fransa'nın askeri saygınlığı sarsıldı, savaş iki yıl uzadı. Avustralya ve Yeni Zelandalılar'ın ulusal bilinçleri oluştu. Türklerle aralarında büyük bir dostluk doğdu. M. Kemal Atatürk'ün askeri dehası dünyaca tanındı, bu da kurtuluş savaşında O'nun önderliğine büyük destek sağlamıştır. Çanakkale kahramanlıkları Türk Kurtuluş Savaşı için örnek oldu. Bu cephedeki kayıplarımız kurtuluş savaşında insan gücü açısından boşluk

yarattı. Ayrıca çok sayıda okumuş insanımızın kaybının olumsuz etkileri de erken Cumhuriyet Döneminde görülmüştür.

Çanakkale Boğaz Muharebelerinde Gelibolu ve Biga Yarımadaı kara hareketindeki insan kayıpları durumu şöyledir :

Boğaz Muharebeleri : (3 Kasım 1914 : 19 Mart 1915)
179 Şehit (21 Subay, 158 Er)
201 Yaralı (4 Subay, 179 Er)
381 Zayıat Toplamı

Birleşik Filo : Sb. Er Topl. Zayıat 1000 civarında.

Kara Muharebeleri : (25 Nisan 1915 : 10 Ocak 1916)

1. Katılanlar :

Türkler : 310.000 Kişi
İngilizler : 410.000 Kişi
Fransızlar : 79.000 Kişi

2. Kayıplar :

Türkler : 57.263 Şehit
22.000 Hastahannede Ölenler
120.000 Yaralı, Hasta, Esir, Kayıp

İngilizler : 43.000 Ölü
162.000 Yaralı, Hasta, Esir, Kayıp

Fransızlar : 14.385 Ölü
32.615 Yaralı, Hasta, Esir, Kayıp

Çanakkale ve Gelibolu Muharebeleri baştan sonuna kadar bir büyük kahramanlık destanı olup bütün dünyaya vatan savunmasının en güzel, en etkileyici örneklerinden birini göstermiştir. Türk tarafının türlü noksanlıklar, yokluklar ve kısıtlamalar içersinde mücadele etmesi bu savunmaya ayrı bir önem kazandırır.

Çanakkale Muharebelerinin hatıraları önünde saygı ile eğiliyor ve onlara minnetler sunuyoruz.